

Lasse Lehtinen

Viron presidentin esseissä puhuu laajalti lukenut sivistynyt kosmopoliitti, jolle ihmisoikeudet ja sananvapaus ovat perusarvoja. Lukijalle välittyy kuva valistuneesta filosofista, joka kuuntelee yhtä hyvin hevirokkia kuin klassista musiikkia, vierailee seminaareissa ja vaihtoehtobändien konserteissa.

Suomentajansa **livi Anna Masson** mukaan Ilves osoittaa, että "korkea virka ja vapaa luova ajattelu ovat sovittavissa yhteen".

Jälkikommunistinen pohjoismaa

Viro on Euroopan integroiduin valtio. Se on sekä OECD:n, EU:n, Naton että EMU:n jäsen. Sillä on epäpoliittinen virkamieskunta. Maassa ei ole oligarkkeja. Korruptiota Virossa on vähemmän kuin unionin maissa keskimäärin. Ilves kutsuukin maataan "ainoaksi jälkikommunistiseksi Pohjoismaaksi".

Kielen kautta hän löytänyt yhteisen nimittäjän maille, jotka pyrkivät hoitamaan asiansa kunnolla. Viron kielen joulua merkitsevä sana jõul on samanlainen skandinaavisissa kielissä ja Brittein saarilla, jossa Christmasin ohella käytetään edelleen sanaa Yule. Maat ovat kaikki protestanttisia.

Kysymys ei ole uskonnollisuudesta, sillä "joulumaat" ovat kovin maallistuneita, vaan siitä että näissä maissa kunnioitetaan tervettä järkeä ja rationaalisuutta. Pieni maa, joka muistaa pitää moraaliset arvot esillä, voi myös olla kokoaan suurempi kansainvälisissä yhteyksissä.

Virolaisten rauhallisuus laman ja leikkausten keskellä on pantu merkille. Kuinka ihmeessä? Ilves vastaa: "Ihmiset täällä ovat kärsineet paljon pahempaa. Välttääksemme sen toistumista olemme valmiita myönnytyksiin. Tiedämme, ettei pieni palkan alennus ole maailmanloppu verrattuna siihen, että sinut viedään kyydittämällä pois."

Laskelmoivat suurvallat

Suurvallat ovat käytännöllisyydessään kylmiä ja laskelmoivia. ETYK:n piti 1970-luvulla sementoida Euroopan rajat Neuvostoliiton toivomalla tavalla. Länsikin hyväksyy sorron niin kauan, kun se ei tule omalle takapihalle. Länsi-Eurooppa vaikenä kun panssarit vyöryivät itäeurooppalaisten yli, Ilves muistuttaa.

Niinpä länsi ei kirjoittajan mukaan itse asiassa halunnut itsenäisiä itäeurooppalaisia valtioita, vaan "kekkosmaisesti suomettuneen Itä-Euroopan", jolla olisi ollut varsin vapaat kädet taloudessa ja ihmisoikeuksissa, mutta ulkopolitiikka johdettu edelleen Moskovasta.

Mihail Gorbatsovia oli autettava, muuten koko Itä-Eurooppa vyöryisi länteen. Näin ajattelivat muiden mukana **Georg Bush** vanhempi ja **Mauno Koivisto**. Venäjään kohdistuvalla toiveajattelulla on lännessä pitkä perinne.

Korulauseista huolimatta itsenäisyyttä vaativien pienten kansojen vaatimuksiin on ollut vaikea suhtautua. Neuvostomiehityksen aikaan maanpaossa elävät itäeurooppalaiset olivat "hulluja emigrantteja", jotka sotkivat idän ja lännen herkkää kauhun tasapainoa. Nyt nämä itsenäistyneet kansakunnat ovat "russofobeja", jotka ovat haitaksi lännen ja Venäjän suhteille.

Korruptio tuhoaa demokratian

Enemmistö Neuvostoliitosta irtautuneiden maiden kansalaisista elää edelleen sörön alaista epädemokraattista elämää. Vastaus on korruptio, joka on demokratian vastakohta. Ilves tulee tulokseen, että pienten maiden kannattaa tukeutua demokraattisiin arvoihin. Niiden puolustaminen on pitkällä aikavälillä hyödyllistä. Laki puolustaa heikompia, vahvempi saa muutenkin minkä haluaa.

Ilves pelkää yhteisen eurooppalaisen hankkeemme epäonnistuvan siksi, että itsevaltaiset hallitukset ja oligarkit pystyvät ostamaan vaikutusvaltaa Euroopassa. Ne levittävät ideologiaansa ja käyttävät rahaa tarkoituksensa saavuttamiseksi voitelemalla poliitikkoja demokraattisissa maissa.

Ankarimman moraalisen tuomion saa Saksan entinen liittokansleri **Gerhard Schröder**: "Kuka olisi vuonna 1980 kuvitella, että entinen EU- ja Nato-maan hallituksen päämies pestautuu vieraan valtion omistamaan kaasuyhtiöön, jonka kanssa hän on virassa ollessaan tehnyt kaupallisen sopimuksen?"

Microsoftin kimppuun käytiin tehokkaasti kilpailulainsäädännön nojalla, mutta Gazpromiin ei samaa sovelleta. "Meidän on noudatettava omaa lainsäädäntöämme, jotta meistä ei tulisi vieraan vallan energiantarjonnan poliittisia panttivankeja."

Isoveli neuvoo pikkuveljeä

Sekä Mauno Koivisto että **Paavo Lipponen** ovat useammin kuin kerran opettaneet täsmällistä lähihistoriaa ruotsalaisille ja syyttäneet heitä ylimielisestä suhtautumisesta. Se ei ole estänyt kumpaakaan neuvomasta virolaisia.

Presidentti **Tarja Halosen** lausuma siitä, että joitakin maita vaivaa edelleen "postsovjeettinen trauma", joka saa ne käyttäytymään tietyllä tavalla, on sattunut Ilvekseen kipeästi. Hän sanookin, että "en itse sanoisi muista kansoista sellaisia asioita".

Ilves ei ymmärrä miten voi protestoida chileläistä junttaa vastaan, jos Viron miehittäminen, kyyditykset ja teloitukset ovat kaiken kommentoinnin ulkopuolella. Pragmaattisuus politiikassa tarkoittaakin hänen mukaansa, että arvopohjaisen ulkopolitiikan harjoittaminen käy silloin vaikeaksi.

"Olkamme onnellisia, ettei suomalaisia kyyditetty. Tätini isä ammuttiin 9-vuotiaan lapsensa edessä, sellaisia kokemuksia en toivoisi kenellekään. Eikä tällaisista asioista tulisi moittia ketään."

Suomalaiset ovat myös neuvoneet virolaisia hyväksymään venäjän kielen toiseksi viralliseksi kieleksi unohtaen, että ruotsalaiset olivat olleet Suomessa 900 vuotta, venäläiset Virossa 45 vuotta – korvaamassa neljännestä väestöstä, jonka olivat tappaneet, kyydinneet tai karkottaneet maasta.

Tahdittomuuden huippu saavutettiin, kun Ilves oli maansa suurlähettiläänä Washingtonissa. Suomalainen kollega laittoi kätensä hänen olkapäälleen ja sanoi: "Tom, teidän virolaisten pitäisi oppia tulemaan toimeen venäläisten kanssa yhtä hyvin kuin me. Meillä suomalaisilla on niin paljon kokemusta venäläisistä."

Aivojen kolhoosi

Lennart Meri saa ansioistaan suurta arvostusta Ilveksen teksteissä. Meri oli se Mooses, joka vei Viron kansan luvattuun maahan. "Meri vei meidät Eurooppaan". Meri yllätti länsimaat sitkeydellään, osaamisellaan ja oppineisuudellaan. Häntä ei voinut muiden Baltian maiden edustajien tapaan ottaa vastaan vähättelevän isällisesti ja mahdollisimman matalalla tasolla.

Viron identiteetti on kielellistä, oma kieli on sekä uskonto että ideologia. Viro oli olemassa koko miehityksen ajan, vaikka sen historia yritettiin kirjoittaa uudelleen ja sen kieli hävittää. Viro osoittaa, että maasta voi tulla liberaali demokratia vaikka se on ollut puoli vuosisataa kommunistisen komennon alla.

Se on Ilveksen mukaan myös eräs syy ongelmiin Venäjän kanssa. "Neuvostoliiton seuraaja ei selvästikään pidä siitä, sen entisistä alamaista kasvaa itsenäisen valtion tietoisia ja vapaita kansalaisia." Myös Georgian ja Ukrainan suhteet Venäjään kärsivät siitä, että maat haluavat valita demokratian.

Viro on nyt pieni mutta ylpeä osa Eurooppaa. Menneisyydestä huolimatta on katsottava eteenpäin, Ilves tähdentää. Ylimenokausi on ohi, nyt Viro on aikuinen. Kaikki virolaiset eivät suinkaan ole noudatettavasta politiikasta yhtä mieltä vaan jotkut haikailevat vanhoja aikoja. "Meidän on päästävä irti kolhoosijärjestelmästä itsessämme", Ilves kirjoittaa.

Oma postsovjeettinen traumamme vaatisi sekin vielä tuuletusta, puhumattakaan suhteestamme eurooppalaisuuteen. Suomi näyttäisi haikailevan takaisin Impivaaraan ja Hiidenkivelle härkiä pakoon parkumaan maailman vääryyttä omassa tutussa joukossa. Voisimmeko välillä ottaa oppia Virosta?